

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทั้งการบริโภคภายในและส่งออกไปในตลาดโลก จากข้อมูลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรในปี พ.ศ.2543 ประเทศไทยผลิตข้าวได้รวม 24.2 ล้านตันข้าวเปลือก ใช้เพื่อการบริโภคทำพันธุ์และอื่นๆ ในประเทศ รวม 13.6 ล้านตันข้าวเปลือก ส่งออกไปขายในตลาดโลก 9.2 ล้านตันข้าวเปลือกหรือ 6.1 ล้านตันข้าวสาร มีมูลค่า 67,914 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2544 ประเทศไทยสามารถผลิตข้าวได้รวม 27 ล้านตันข้าวเปลือก ใช้เพื่อการบริโภคทำพันธุ์และอื่นๆ ในประเทศ รวม 15 ล้านตันข้าวเปลือก ส่งออกไปขายในตลาดโลกประมาณ 12 ล้านตัน ข้าวเปลือกหรือ 7 ล้านตันข้าวสาร มีส่วนแบ่งตลาดโลกมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 30¹

แต่ในปัจจุบันการผลิตข้าวไทยมีแนวโน้มมากกว่าความต้องการของตลาดโลก ทั้งนี้เนื่องจากผลของการควบคุมจำนวนประชากรในประเทศต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา รวมทั้งเทคโนโลยีในการผลิตข้าวมีความก้าวหน้ามากขึ้นทำให้ประเทศผู้ซื้อข้าวสามารถผลิตข้าวใช้ในประเทศได้มากขึ้นปริมาณการนำเข้าจึงลดลง ข้าวเป็นสินค้าเกษตรที่มีเป้าหมายเพื่อการส่งออก ดังนั้นราคาข้าวจะถูกกำหนดจากปริมาณความต้องการ และปริมาณข้าวในตลาดโลก ถ้าปริมาณข้าวมีมากกว่าความต้องการราคาข้าวในตลาดโลกจะลดลงและราคาข้าวในประเทศไทยก็จะลดลงด้วย

จากสถานการณ์การปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองของไทยที่ต้องประสบปัญหา ราคาข้าวตกต่ำ ในขณะที่ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นผลตอบแทนการขายข้าวเปลือกได้ราคาไม่คุ้มกับการลงทุน ดังนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ลงนามสัญญาซื้อขายข้าวเปลือกญี่ปุ่นระหว่างสหกรณ์การเกษตรผู้ปลูกข้าวญี่ปุ่นสุโขทัย กับบริษัทสยามอโรนี่ (เอส.เอ) จำกัด ของญี่ปุ่น และมีนโยบายส่งเสริมการปลูกข้าวญี่ปุ่นในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านราคาสูงกว่าข้าวไทยถึง 2 เท่า รวมถึงแนวโน้มการบริโภคข้าวญี่ปุ่นในปัจจุบันเพิ่มขึ้นกว่าที่ผ่านมา ประกอบกับ บริษัทสยามอโรนี่ (เอส.เอ) จำกัด ต้องการข้าวญี่ปุ่นเพื่อการส่งออก จึงได้มีการ

¹ ผลผลิตข้าวของประเทศผู้ผลิตข้าวที่สำคัญของโลก. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.disc.doa.go.th/RICE/1stat/st02.html> (มกราคม 2547).

สนับสนุนให้มีการทำสัญญาซื้อขายเกิดขึ้น ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวญี่ปุ่นของไทยได้มีช่องทางการจำหน่ายสินค้าไปยังประเทศที่ต้องการผลผลิตโดยตรง พื้นที่เพาะปลูกข้าวญี่ปุ่นของไทยส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณภาคเหนือตอนบน อาทิ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และบริเวณภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ สุโขทัย พิษณุโลก กำแพงเพชรและอุตรดิตถ์ ที่สามารถผลิตได้สูงสุดถึง 110 ถึงต่อ 1 ไร่²

โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวญี่ปุ่น เป็นโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบครบวงจร มีตลาดรองรับผลผลิตของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะเมื่อเกษตรกรปลูกข้าวแล้วจะทราบราคาจำหน่ายได้ล่วงหน้า นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยให้รัฐบาลประหยัดงบประมาณในการแทรกแซงตลาดและเป็นการพัฒนาสินค้าเกษตรให้ยั่งยืนต่อไป ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่จังหวัดนำร่องที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวญี่ปุ่นแบบครบวงจรในเขตภาคเหนือตอนล่าง เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลให้เกษตรกรรายอื่นๆ ในจังหวัดอุตรดิตถ์และจังหวัดใกล้เคียงได้ทราบ และใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวญี่ปุ่นแบบครบวงจร ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขต อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ขอบเขตและวิธีการศึกษา

1. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้จะศึกษาด้านทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวญี่ปุ่น ของเกษตรกรในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 61 ครัวเรือน รวมพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้นจำนวน 997 ไร่ สำหรับช่วงเวลาการเพาะปลูก ตั้งแต่ เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2546 – กุมภาพันธ์

² การส่งออกข้าวญี่ปุ่นของไทยจะสูงขึ้น. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://www.disc.doa.go.th/RICE/1stat/st02.html> (14 มกราคม 2547).

พ.ศ. 2547 ดังตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนเกษตรกรและพื้นที่เพาะปลูกข้าวญี่ปุ่นในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ปี พ.ศ. 2547

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนเกษตรกรและพื้นที่เพาะปลูกข้าวญี่ปุ่นในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์

ตำบล	พันธุ์ข้าวญี่ปุ่น		จำนวนรวม
	พันธุ์ SA1 หรือ (โคชิฮิการิ)	พันธุ์ SA2 หรือ (ฮิโยกุ)	
ท่าสัก	27 ราย/348 ไร่	2 ราย/30 ไร่	29 ราย/378 ไร่
ในเมือง	2 ราย/40 ไร่	3 ราย/75 ไร่	5 ราย/115 ไร่
บ้านหม้อ	9 ราย/221 ไร่	3 ราย/65 ไร่	12 ราย/286 ไร่
พญาแมน	-	1 ราย/32 ไร่	1 ราย/32 ไร่
คอรุม	3 ราย/35 ไร่	-	3 ราย/35 ไร่
บ้านโคน	1 ราย/9 ไร่	-	1 ราย/9 ไร่
ไร่ฮ้อย	8 ราย/127 ไร่	-	8 ราย/127 ไร่
บ้านคารา	2 ราย/15 ไร่	-	2 ราย/15 ไร่
จำนวนรวม	52 ราย/795 ไร่	9 ราย/202 ไร่	61 ราย/997 ไร่

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, กุมภาพันธ์ 2547

2. วิธีการศึกษาและการเก็บข้อมูล

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเกษตรอำเภอพิชัยที่รับผิดชอบโครงการส่งเสริมการปลูกข้าวญี่ปุ่นในเขตอำเภอพิชัยจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการฝ่ายพื้นที่เพาะปลูกข้าวญี่ปุ่นของ บริษัทสยามอโรนี่ (เอส.เอ) จำกัด 1 คน และใช้วิธีรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกข้าวญี่ปุ่นในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวนทั้งสิ้น 61 ราย โดยใช้คำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ได้จากการค้นคว้าและรวบรวมจากหนังสือ ข้อมูลการวิจัย ข้อมูลทางวิชาการ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปลูกข้าวญี่ปุ่น

2.3 การรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

คือ

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
- ส่วนที่ 2 ต้นทุนการปลูกข้าวญี่ปุ่น
- ส่วนที่ 3 ค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษา
- ส่วนที่ 4 การจำหน่ายข้าวญี่ปุ่น

นิยามศัพท์

ต้นทุน หมายถึง ต้นทุนทั้งสิ้นในการปลูกข้าวญี่ปุ่น ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนทุกอย่างที่เกี่ยวข้องในการปลูกข้าวญี่ปุ่น ตั้งแต่การเตรียมดินจนกระทั่งมีผลผลิตเพื่อจำหน่าย

ผลตอบแทน หมายถึง ผลตอบแทนที่ได้รับจากการปลูกข้าวญี่ปุ่น ได้แก่ เงินสดรับสุทธิหรือกำไรสุทธิที่ได้รับจากการจำหน่ายข้าวญี่ปุ่นหลังหักค่าใช้จ่ายในการลงทุน

ข้าวญี่ปุ่น หมายถึง ข้าวในกลุ่ม Japonica มีลักษณะต้นเตี้ย เมล็ดสั้น ป้อม แดกกอมมาก ไร่แน่นมีความเหนียวสามารถปลูกได้ทั้งฤดูนาปีและนาปรังในเขตนาชลประทาน ได้แก่ พันธุ์ SAI (โคชิฮิการิ) และพันธุ์ SA2 (ฮิโยกุ)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ทำให้ทราบถึงต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกข้าวญี่ปุ่นของเกษตรกรในเขตอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์